

Seminar 'Europese
Erfrechtverordening
in de praktijk'

'O ja, we hebben ook nog een huisje in Frankrijk'

Notarissen uit drie landen die samen casussen bespreken en bijgepraat worden door deskundigen uit die landen. Het seminar over de Europese Erfrechtverordening was zo opgezet dat iedereen actief meedeed.

TEKST Wilma van Hoeflaken | BEELD Truus van Gog

Wat moet de notaris in ieder geval weten? 'Het belangrijkste is dat notarissen de internationale aspecten van hun advisering herkennen', vindt Dirk-Jan Maasland, kandidaat-notaris en partner bij Bluelyn. 'Dat ze zich realiseren dat dit speelt en dat het consequenties heeft. Vraag naar iemands nationaliteit, vraag naar vermogen in het buitenland. En als je vindt dat je niet deskundig genoeg bent, kun je zeggen: ik verwijs u door.' Lineke Minkjan, adviseur internationale zaken bij de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) verwijst naar een anekdote van KNB-voorzitter Jef Oomen. Hij had een gesprek gevoerd over een testament. Na afloop, toen de cliënten al bij de deur stonden, zei een van hen opeens: 'O ja, we hebben ook nog een huisje in Frankrijk, maar dat zal wel niet belangrijk zijn.' 'Komt u maar weer even zitten', was zijn reactie. 'Inderdaad, op dat soort situaties moet je alert zijn', zegt Maasland.

AFWISSELEND PROGRAMMA

Ongeveer 130 notarissen en kandidaat-notarissen uit Nederland, België en Duitsland troffen elkaar tijdens het seminar over de Europese Erfrechtverordening in het Van der Valk Hotel Schiphol. Die verordening is op 17 augustus 2015 in werking getreden en daardoor wordt het toepasselijke recht op de

vererving en afwikkeling van nalatenschappen in de meeste Europese landen op dezelfde manier bepaald.

Dagvoorzitter Dirk-Jan Maasland heet de aanwezigen welkom. 'We willen kennis met elkaar delen en kijken waar de knelpunten liggen. Ervaringen uitwisselen is belangrijk, vandaar ook het interactieve karakter van vandaag.' Het seminar heeft een afwisselend programma. Sprekers uit de drie betrokken landen – Nederland, België en Duitsland – houden een inleiding. Daarna bespreken de deelnemers in kleine groepjes uiteenlopende casussen. Later worden de casussen plenair besproken. Sabine Heijning van het Notarieel Bureau gaat in op het bereik van de verordening en vertelt wat de universele uitgangspunten zijn. Jan-Ger Knot, gepromoveerd op internationale boedelafwikkeling, als docent internationaal privaatrecht verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen en IPR-adviseur bij PlasBossinade, gaat in op de rechtsmacht en de bevoegdheid. Dr. Rembert Süß, werkzaam bij het *Deutsches Notarinstitut*, behandelt de conflictregels. De laatste spreker is dr. Elise Goossens, auteur van het standaardwerk *De Europese erfrechtverklaring*, waarop zij in maart 2016 aan de KU Leuven is gepromoveerd. Terwijl de inleiders hun verhaal houden, hebben de tolken het razend druk. Achterin de zaal, in de tolken-cabine, vertalen zij alle gesproken teksten simultaan. Dat doen zij later, tijdens de plenaire discussies ook weer.

ROUTINE

Aan de tafels wordt uitvoerig gediscussieerd over de casussen. Soms is de uitkomst niet eenduidig. Bij een van de casussen is de vraag of in een bepaalde zaak de Europese erfrechtverklaring volstaat als basis voor de inschrijving in het Duitse *Grundbuch*. Voor het antwoord op die vraag richt dagvoorzitter Maasland zich tot de tafel met Duitse notarissen. 'Helaas, we zijn het oneens', zegt een van de notarissen. 'Als je in Duitsland twee juristen aan een tafel zet, krijg je drie meningen.'

In meer groepjes wordt getwijfeld aan het juiste antwoord, niet alleen bij deze casus, maar ook in andere situaties. 'Het is ingewikkeld', zegt iemand. 'Beoordelen wat de gewone verblijfplaats is, is soms al knap lastig.'

‘Beoordelen wat de gewone verblijfplaats is, is soms al knap lastig’

Een ander zegt: ‘Als notaris kom je sommige situaties maar een of twee keer per jaar tegen. Dan raak je er niet in gespecialiseerd. Het is te weinig om routine op te bouwen.’ ‘Toch komt deze problematiek steeds vaker voor’, zegt een notaris uit Noord-Holland. ‘Zelfs als je niet in een grensstreek werkt. Je hebt steeds meer te maken met verschillende nationaliteiten en met huwelijken waarin de partners twee nationaliteiten hebben. Zoveel Nederlanders die met een Belg of Spanjaard of Marokkaan getrouwd zijn. En dan nog al die mensen die eigenlijk in verschillende landen wonen. Door de globalisering neemt dat alleen maar toe.’ Een van haar collega’s zegt: ‘Ik belde laatst nog met Sabine Heijning. Dat betrof een casus waar ik wel een gedachte over had en mijn denkrichting bleek achteraf ook te kloppen, maar ik had wel bevestiging nodig.’ Ook een ander vertelt dat ze weleens advies vraagt aan deskundigen: ‘Mijn cliënten willen daar ook best voor betalen. Ik had op de nota gezet dat ik een adviesbureau had ingeschakeld. Dat specificeer ik natuurlijk wel.’

VRAGEN

Het is ook lastige materie, erkent Minkjan. ‘We krijgen er geregeld vragen over. Dan kunnen we verwijzen naar ons NotarisNet, waar een uitgebreide handleiding te vinden is die Dirk-Jan Maasland, Sabine Heijning en Niels Baas gemaakt hebben. Dat is een van de meest geraadpleegde documenten op NotarisNet.’ Ze voegt eraan toe: ‘Niet voor niets subsidieert de Europese Commissie deze seminars. Ze willen dat we het onder de knie krijgen.’ Uiteindelijk wordt elke vraag uit elke casus helder beantwoord. Bij de plenaire behandeling van de casussen geven de deskundigen uit de verschillende landen in het panel ook hun mening. ‘Je wilt natuurlijk niet dat mensen naar huis gaan en denken: wat is het juiste antwoord?’, zegt Maasland. Hij is tevreden na afloop van de dag. ‘Er is levendig gediscussieerd en actief geparticipeerd in de plenaire behandeling.’ Minkjan is het met hem eens. ‘De KNB zit dit jaar in het dagelijks bestuur van de Raad van Notarissen van Europa en mij is gevraagd om later deze maand te vertellen hoe dit seminar verliep. Ik kan daar een heel positief verhaal vertellen.’ ■

Casus: An Englishman in Amsterdam

Een Engelsman bezit een appartement in Amsterdam, dat hij zes jaar geleden heeft gekocht. Destijds was hij in Nederland werkzaam. In 2012 is hij teruggekeerd naar Londen. Hij heeft het appartement in Nederland aangehouden. Hij komt geregeld een weekend naar Amsterdam. Hij heeft in Engeland bij zijn *solicitor* een testament gemaakt voor zijn bezittingen in Engeland en komt nu bij de Nederlandse notaris voor het maken van een testament voor het onroerend goed in Nederland.

1. Welk erfrecht is van toepassing op zijn nalatenschap?

Artikel 20 gaat uit van universele toepassing van de verordening. Ook in een casus van een burger van een niet-lidstaat is de verordening van toepassing. Het Verenigd Koninkrijk (VK) wordt als niet-lidstaat aangemerkt. Artikel 21

verwijst naar het recht van de gewone verblijfplaats van de erflater op het moment van overlijden. Als dit het VK is, dan geldt het recht van het VK. Volgens Engels IPR geldt voor roerend vermogen het recht van de laatste domicilie en voor onroerende zaken het recht van de plaats van ligging. Dan geldt voor onroerende zaken gelegen in Nederland volgens Engels IPR dus Nederlands erfrecht. Deze erfrechtverwijzing (*renvoi*) wordt door artikel 34 gevolgd.

2. Kan hij een rechtskeuze uitbrengen in dit testament, en voor welk recht dan?

De rechtskeuze is op grond van artikel 22 alleen mogelijk voor het recht van de nationaliteit. Erfrecht van het VK bestaat niet (wel Engels of Schots recht). Artikel 36 lost dit op door verwijzingen naar het recht van de nationaliteit van erflater uit te leggen als een verwijzing naar het recht van de territoriale eenheid waarmee erflater het nauwst verbonden was. Dit kan betekenen dat de man een rechtskeuze

voor Engels recht kan doen in zijn testament. In theorie kan hij in zijn Engelse testament een regeling opnemen voor de onroerende zaak in Nederland en expliciet een rechtskeuze opnemen voor het Engelse recht. De vraag is of de Engelse *solicitor* dit overneemt, want het past niet goed in zijn eigen IPR. Een andere oplossing is dat de man in Nederland bij een Nederlandse notaris een testament opmaakt voor de onroerende zaak in Nederland en opneemt dat Nederlands recht van toepassing is volgens de verordening.

Meer informatie

Kijk voor de uitgebreide uitwerking van deze casus op NotarisNet. Daar zijn ook andere uitgewerkte casussen te vinden die tijdens het seminar behandeld zijn. Ook de sheets van de inleidingen van de sprekers zijn beschikbaar op NotarisNet.

Grensoverschrijdende seminars

Het seminar 'Europese Erfrechtverordening in de praktijk' maakt deel uit van het trainingsprogramma 'Europa voor Notarissen – Notarissen voor Europa 2015-2017', dat opgezet is met subsidie van de Europese Commissie. Lineke Minkjan (KNB) zegt: 'Dit is een serie van elf grensoverschrijdende seminars over de Europese Erfrechtverordening. We orga-

niseren het seminar van vandaag samen met onze Belgische en Duitse collega's. Er worden in de Europese Unie veel meer seminars gehouden, ook in andere combinaties. Bijvoorbeeld de Belgen met de Fransen, of met de Portugezen, of met Tsjechen en Roemenen.' Het seminar heeft een interactieve opzet. 'De opzet is modern, althans voor notariële begrippen', zegt Minkjan. 'Dat interactieve is voor ons nieuw, dat zijn wij eigenlijk niet

gewend, maar dat wilde de Europese Commissie graag. Zij zeiden: "We willen niet dat iedereen de hele dag zit te luisteren naar hoogleraren." Dit seminar is het vijfde of zesde in de reeks van elf en het is het eerste op deze interactieve manier. Later deze maand ga ik hier verslag van doen bij de Raad van Notarissen van Europa, de CNUE.'